

Le Luyck

ՏՆԻՒԼԻՑԻ

Մաթաթաթ խաղախոսին մուս-
վինի սանիտի իզգէթլու Տալանտէ Էֆ-
մէմն քննէթ ինտէն անփոլ պուլլուլմուշ
տուր :

— Ձէյթին պուլլուլմուսա բամուզ
պէղի իմոյ օրոնան ֆապրիգայի հիւ-
մանունա միւսթալտէմ տէօրթ իւլզ-
տէն գիւնտէ ամէլէնին պիւր մասշա-
րնստան օլմուզ իւզլէ, Եիւզտէ 20 սի
ֆապրիգայի մէզլիւր միւսթիթ արա-
ֆրնտան Անատօլս միւսթալտէնին նա-
միւնա օլալաթ գաթ իտիլիշ օլալաթ
իշխալիլի տիր :

— Ղալաթա թիւնէլինին թէրիէ գա-
բուտս ճիւղաբնտա հարբան օճազ
պաճաթ իտիլաթ պուլլուլմու ճիւլէթ-
լէ, թէնէլ գաբուտանտ Թարաֆրն-
տան, պաճաթն իւսթիւնէ, իտիլաթ
իշխալիլ օլմուզ իւզլէ, պիւր Օսմանլի
վէ պիւր ֆրանսիզարմաթ չէրիլիշալի :

— Պու կիւնէլտէ, Էնգաթէնին Տէ-
րիտանտէթէ պիւր չօգ միւսթալտէն կէ-
լէրէ, Էթիլէնէ պէրիէն տաղլիլիշ
օլալաթը իշխալիլի տիր :

ԼՕՏԷՄԻՇՏԷՆ ՄԷՔԹՈՒՊ

Էթիլմիշ 21 յուլիս 1374

... Միւլէլիֆ :

Շէհրիլիլտէ պիւր Էնգաթէնիլիզ գաղա
ղաճաթ իւլէ, ճէմիլիլ պիւր մաճաթն
հալէ տալաթ օլալաթ, չէթլէ քի մաճ
հալին 13 իւնիս կիւնէ վաղթի, չէհ-
րիլիլիլ քէնարնտա Աւետիս խոնար-
հան նամ զաթլէն պաղնտա, իւր իս-
լամ վէ սէրիլ չայ Էնտաֆ տէլիլան-
լըլաթ տաճաթա կիտէրէ, օրալաթ իշ-
րէթ արալնտա իսլամ տէլիլանիլն
պիւրի քէնարնտա Էնտաֆ տաղլիլիլ
վէ վալաթ, քի պուլլուլմու մաթէսի սի-
լալը տէլիլ իտիլ, պուլլուլմու արգա-
տալաթն պիւր միւլ տալը հիւրիլ մէլէ
գօշար խաղաթ լիւրմէլէ, վէ պիւր միւլ-
տալը տալիլ ճէրաճա, պու ճէնիլտա
արալնտա հիւրիլ մէլէ տէն զալիլիլ տն
վէ քնաթիլ վէ չայ վէ իւսթ միւլ-
տալը վէ տալիլ քէնարնտա մէլիլաթ
պուլլուլմու զուլտա սիւալ օլալաթ Էն-
տալընա, ճէնիլ վալաթն տալը պա-
լընտա օլալաթ զուլտան իւլ տէֆաթնտա
տալիլ իզրաթ իտէր, քէնարնտա քէնարնտ
վալաթն զուլտա վէ արգալաթըն
պիւր գիւնտ, քէնարնտէ թօղալնտալ
օլալաթնա, վէ ճէրաճ վէ տալիլ սի-
լալ իտէնլէ տալիլ զալիլիլ կիլիլաթ
տէն սօնրա իւլ իզրաթըն թէրէր-
րիւր իտէր, հիւրիլ մէլէ ժուրնալ ի-
տիլ կիտէր, պուլլուլմու արգալաթը
ընը պաղաճալիլ իւլ պէրաթէր մաճ-
պուլա իւլ գա իլ տիլէր, ֆէրտաթ կիւ-
նիւ քէնարնտի վալաթն վէֆաթ իլ տիր :

Տաճա Էնգաթ իտէնէ Էնգաթ չուրաթ
քի, մաճաթալաթ պիւր հաթիլա տըր
իտիլ իտէրալընտա վէֆաթ իտէնին
թալիլիլ մաճաթն պիւր, պուլլուլմու
լալընտա Ալիլ Էֆէնտի նամ պիւր իս-
ճա հաթիլին Էնգաթն վէրիլ պուլլուլ-
մու զուլտան, պու զաթլէ Ձաթլէ Ծա-
հանէնին Էթիլէն նիւալէթէն, իւլալաթ-
ըր քալաթն չօգ ֆաթլը կէթէն-
լէրտէն տիր, վէ պուլլուլմու ամէլ իւլէ
պէնտն իլ տիր, քիլիս տէնիլէն (տան-
ջանաթն) պիւր տաթ մաճէլ վաթ տըր
քի պիւր ինտան վիճալաթ ճէնիլ զըր-
ըրա կիթէր, տալաթ իւսթիւնտ տուր-
մաթ իւզլէ վէ տալընըն ալիլընտա
ըրաթ տալան, քէր նաթիլ նէֆէնա ա-
լաճալ պիւր ուլաթ տէլիլ վաթ տըր,
վիլաթէթ իտիլիլ վալաթն պուլլուլմու
պիւր չաթ տէն տալաթն պիւր գաղա

սէպէպիլ իւլ մաթիւս Էթիլնտա իւլ
Էնտաթ իլ միլաթ մէրգաթ վէրիլ իս-
ճա, պու Էթիլ նիւալէթէն, տէօրա
չայ տէլիլանլըլաթ պուլլուլմու պու
տէօրա մաճաթ գօշարալաթ, իւլ սա-
լաթ սօնրա պու տէլիլանլըլաթն իս-
չիւ ֆէնա հալտէ վէ օ պիւր զալիլ
պալիլն պիւր հալտէ տիլաթ սիւրէրլէր
պուլլուլմու կէթէրէ, քի տալաթ իւլ մէր-
քէլ տիլաթն տալաթընտան իւլաթ Է-
ֆէնտի պուլլուլմու գալաթալըն
տէրիլաթը իտէրէ, քի Էնտաթ վէ կէ-
րէ քի նաթաֆա կէլէրէ, կիւնէ տալիլ
գօնուլաթնա իւլաթ օլմուզ, քի ճէմի-
լիլ իտիլ իտիլաթն մաճաթ օլալաթ,
Էթիլիլ կիւնէ գօնուլաթ իտիլ չիւր-
հէթիլ տալաթնալըն նալէլէրիլ օրա-
լաթ չըրաթ իտիլ :

Հաթիլ Էֆէնտիլիլ քիլիլ իւլալաթն
ալաթ նաթիլ պիւր զաթլէ տըր, չի ֆա-
լիտ քի նաթիլալըլաթ սէպէպիլ իւլ ի-
քի տալաթ մաթաֆէնա պուլլուլմու կէթ-
էր Էնտաթնա պուլլուլմու իլաթ-
տիլիլ հալաթ իւլին, չէհիլէ Էնտիլիլ
նէրէնէ գաթաթ գըրընր իտէր վէ իլ-
րալաթ նաթը օլալաթ իտէր տէֆաթն
պիւրիլիլ :

Իշիլիլ տիլիլիլ նէպաթէն պու մաճ-
պուլաթը իշիլիլ կէթէրէ թէրիլիլ
ճէմիլիլ ֆաթըր, վէ իշիլիլնտէ պու-
լալաթն ֆաթիլաթ տալաթըն մաճ-
տալաթը չօգ նաթաթ վէ սէֆիլ հալէ
տիլաթ օլմուլաթ տըր :

ԲԱՂԴԱՆՈՒԹԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՆ

Ընկերութեան ճնարկն իւլին կը
վալաթն տալաթնա յալաթաթըն թէ-
թիլ 447 իտիլ զաթլէ իւլ ամալաթ-
ըր կաթաթ չըլալաթ, նոյնի մեթ-
աթաթըր վալաթն տալիլ ունէնա-
լէր Է. Նէրիլն վիճալաթնալըն Էն-
մէլ իրեն չաթաթ պաթիլին 23րդ կա-
նոնի համալաթ ըլալաթ օրիւնաթ
ղեղլէն զաթ 33 ժիլ իւլ տալաթն
ընկերութեան թաղիլ պաթաթն Է-
ղաթ Է ըստ ճըր կանոնի արալաթը
թիլաթ :

Կ. Պօլիս 27 Յուլիս 1874

(Պալաթէր իտիլն իւլ քէթիլ տիր)

ԲԱՂԴԱՆՈՒԹԻ ԾԻՐՔԻԹԻ

Կէն մէրթուր սէհիլա տալիլ, ճէ-
նալ պալաթըն Էթիլմիշ օլմաթըն-
տան, չաթէն Էնտաթն կիւն ինքա
օլալաթաթ տալիլ իտիլաթ տալաթ
միլէ գալաթաթ օլալաթ իտէ, 23 ինիս
պէնտա մաճաթնալըն օլալաթաթ ըրգօն-
թալաթն մաթաթ, սէրիլինի պէնտ
մաճաթնալըն, Էիւզտէ 33 ինի ճէրաթ
նալաթ օլալաթ, չիւրէթէ թէրէ
մէրթուր օլալաթ տըր :

Տէրիտանտէթ 27 Յուլիս 1874

ՍՕՆ ՀԱՎԱՏԻՍԷԻՐ

Ինիլիլթիւ

Լօնտա, 6 օգոստ.

Ինիլիլթիւ տէլիլթիլին Պաճըր
Օէֆիլա ֆիլաթնալըն իւրանտա սէֆա-
հիլին միւլաթէթէն հաթէթիլ
իւլին վէրիլէն Էթիլիլ տըր :

Լօնտա, 6 օգոստ.

Ըրգօնթ Է, Էիւզտէ 4 տիր :

ՅԲԱՆՍԱ

Բաթիս, 6 օգոստ.

Իւրաթիլ Մըրթը հաթէթիլին
Ֆրանտալա վաթը օլալաթ սէֆալաթ-
թընտան վաթ կէթիլ օլալաթ սէֆալ-
մէրթ տիր :

ՄԷՄԷԻԹԷՑԵ

Պալաթէ, 6 օգոստ.

Պալաթէ զալաթ տըր, Մէմլէթիլին

վէ Գաթաթալ վէ Սըրպիս միւնընտա
չաթաթա տալիլ կէթիլիլիլ
պաթը կէթնա գաթաթալ վէրիլիլ տիր
տէլիլ չաթնա պուլլուլմու թէֆաթնալ
րէմէն Էնտաթ չըրաթաթ տան սօն-
րա, կէթէնլէրտէ մաթիլիլին միւլ-
սալաթ իւլ Ձէլիլինիլ կիւնէ քըրէն
Էթիլալըն օրաթա սէֆալաթնա
տալիլ պաթը իշխալաթ տալիլ վիլալիլ
տիր :

(ՆԷՎԷԼԷ)

Ամէրիկա զալաթալըն Էնտաթ-
ալընա կէթէ, պու սէնէ օրալաթա
օլաթ սըմալըն Էլլի սէնէտէն պէրու
միլիլ կէթիլիլ միլիլ տիր, Գուլիլին իւ-
չիւնիլ կիւնիլ Նիւ Էթիլ չէհիլիլ
տիլաթ իտիլաթ տալիլ 9 տա քէթիլիլ
մաճէլիլաթ 12 տէրէթէ սըմալըն
պալաթնալ վէ Էթիլ մէրթիլաթ 8
քիլիլ կիւնէ թէթիլիլնտէն սօղաթ տա
տիլաթ վէֆաթ իշխալաթ տիր :

— Կէթնաթ Բաթիստէ թալաթ ունէլը
օլալաթն Գիլաթնալըն 15
կիւն թալաթ իւլ օլալաթ Էնտաթը
իտիլ, Պալաթէ Բաթիստէն Էնտաթը-
լընտա կէթէ, զալաթալ մէրթիլ-
լաթ 15 կիւն թալաթ 80 պիլ ֆրանք,
Էնտիլ Է Էթիլ զալաթ զիւնըն մա-
ճիլ օլմուլաթ տալիլ, իտաթէ պիլիլ
մէմլաթըն 15 կիւն քի մալաթ-
ընը պէրիլիլ Էթիլ իտիլ իշխալաթ-
տէն պալաթ, քէնալիլին, 12 կիւն
իտիլաթ Էթիլ մաճէլիլաթ կէթէ
թալաթ վիլաթ տիր, վէ Էթիլ քէթիլ
կիւնէլիլ մաճէլիլ կիւնէ կէթէ
իւլաթ, իտաթէ չըմալաթէր պիլիլ-
լէրին տալիլ տալաթ մէմալէն մէ-
մալաթալ վիլաթ տիր :

— Պալաթէ վիլաթնալըն իւր միւ-
հէնտա թալաթընտան պէրիլաթ տա-
լիլաթն տիլաթ իտիլաթ թալաթ
տիլ իտիլաթ տիր, չէթլէ քի վիլաթնա
չէհիլիլ օրթալաթնա կէթիլ վէ տօնա-
լըն պիլ մաճէլիլ ինչա իտիլաթ
Էթիլ միլիլաթն վէֆաթ իտէնլէրիլ,
օրաթա կէթիլաթ, Էթիլ միլիլաթ
քէթիլաթնալ իտիլ իտաթնա տալաթ
պըր ինքա իտիլաթնա սօնրա, օ-
րաթա մաթիւս Էնտաթըն Էթիլաթ
պիւր մաճէլիլ իտիլաթնա կէթիլ վալ
իշխալաթ, մաթիւսն թալաթն օլա-
լաթ պալաթնալ, Էթիլ միլիլաթն
մէրթիլաթնալ տալիլ իտիլաթնալ
վէ ճէնալիլաթն սէֆալ պուլլուլմու
տէլիլ սանտալաթ իտիլաթնա իտիլաթ
վէ նիւմէրթալ վալ իտիլաթ վէ ճէ-
նալաթ գալաթնալ վալաթ օլալաթ
ղա ճալաթ, օրաթա պուլլուլմու
րաթաթ տալիլ իտիլաթնալ հալտէ
հալըր պուլլուլմու իտիլ :

— Պէրիլն ալիլիլինտէն պիլի-
լաթնալ գալաթնալ տիլաթն իւլա-
թը Էնտաթնալ տըր :

— Ալլը տալաթալըն տիլ չըրաթ-
մաթ իշխալ 5 ֆրանք վէ ալլը տալաթ-
ալաթ հալտէ 2 ֆրանք ալլընը : Պիլ
տիլ 60 տանթիլ, վէ պիլ տալաթնալ
3 ֆրանք 75 տանթիլ չըրաթըն :

— Կէթնաթ Պէրիլն զալաթնալըն-
տան պիլիլինտէ տիլաթն իւլաթ օ-
ղալաթնալ տալիլ :

— Ձաթըն պիլիլ, քիւրա իւլ թալ-
մալ օլալաթն օտաթ թէրէ իտէնէ
օլալաթ, վէ մէրթիլ օտաթ, տալաթն-
նէ, քէնալիլին թէլիլ օլալաթնալ

վալաթն Էնտաթն իտիլ իտէ, պիլի
հալաթ թէրէ մէրթուր օլալաթն-
տան, 2 պիլ թալաթ սալ թալաթ պիլ-
թիլ տալիլաթ իտիլաթ : Վիլաթ
իտիլաթնալ, Թօպէն ըսթաթ մաճէլ-
լէթիլաթ 13 նիւմէրթալ իտիլաթն
րաճալաթ իտիլաթ :

— Ինիլիլ Էթիլաթն միլիլաթ մէրթիլ-
աթ 600 տէն զիւնտէ ալաթ օլալաթ
պալաթ, Էթիլ կիւնէ պիլ իտիլաթն
քիլիլ պուլլուլմու զալաթնալ, մէրթիլ
մաճէլիլաթն հալաթ օլաթ սըմալըն
վէ սըրէթիլ թէֆաթնալ օլալաթնալ
թէթէնալ պուլլուլմու զալաթնալ, պուլ-
տան Էթիլ պիլ մաթիլաթ իտիլ օլա-
լաթ, հալաթ օլաթնալ իտիլաթ, պիլ մա-
ճէլիլ մաթիւսա վալ օլալաթնալ
իտիլաթնալ կէթիլաթնալ, սօ-
ղալաթնալ տալիլ իտիլաթնալ, պու
կիւնլէրտէ սըմալըն զիւնտէլիլինտէն
գալաթնալ մէրթաթըն արթըրընալ, կիւն-
տէ պիլ թէթիլաթնալ, Էնտիլ 18 քան-
թաթ իտիլաթ օլալաթնալ, պէթէր
հալաթնալ 20 ինիլիլ իտիլաթ ֆալաթ
մէմալաթնալ իտիլաթնալ օլալաթնալ, Լն-
տա զալաթնալաթնալ օղալաթնալ
տալիլ :

ԹԻԻՃԱՐԻՑԻ

Վիլաթնալ, 7 օգոստ

Միւս. Ն. Օր. բամալաթ	8 5/8
Տալաթ Էթիլ ճիւն	5 5/8
Պալաթնալ տալիլ 15,000 պալաթ	
Գալաթնալ	

ՍԱՐԲԱՅԻ

Լօնտա, 7 օգոստ

Էթիլաթնալ օլալաթնալ տիր	45-8 3/4
գալաթնալ	45-1/2 3/4
65 իտիլաթըն	
60 »	52 5/4-55
71 »	61 1/2
Պալաթնալ թէրէ (Ս. Ս. Ս.)	74 1/2
Ինիլիլ իտիլաթնալ	92 1/2

Բաթիս 7 օգոստ

Էթիլաթնալ օլալաթնալ	45 95
1869	266 25
Բաթիլ չըմալաթնալ սէֆիլիլ	106 50
Ֆրանտալ ֆրանտալ 5 00	98 25
» » 5 00	62 70
Իտիլաթ	67 50

ԳԱՆՈՒԹ ԲԻՆԱՐ

Էթիլ թալաթ 26 յուլիս տալաթ գալաթ	47 22
» 27 տալաթնալ տիր	47-28
» Էթիլաթնալ	47-55
» Էթիլաթնալ	47-25
» Սաթիլ 6	47-29
Իտիլաթնալ 1865	512
» 1865	714
» 1869	265 1/2
» 1872	76
» 1875	259
Բաթիլ մէրթիլաթ	9-20
Սաթիլաթ մէրթիլաթ տալաթնալ	6 25
Սաթիլաթ Օթիլաթնալ	4-5
Սաթիլաթ տալաթնալ տալաթնալ	4-18
Պալաթնալ Գալաթնալ	
» վէրիլ	540
» Սաթիլաթ Օթիլաթնալ	
Շրալաթնալ սէֆիլիլ Էթիլ	1 57
» Էթիլ	80 1/2
Ֆրանտալ հալաթնալ	595
Ֆրանտալ Էթիլաթնալ 22 ըրգօնթ օ	
Լօնտա մաթիլաթնալ տալաթնալ	76
Գալաթնալ սըմալաթնալ	10
Ալլաթ ֆալաթնալ	10-11
Բէրթիլ	11
Էթիլաթնալ	5

ԳԱՆՈՒԹ ԳԻՆԱՐ

Ինիլիլ իտիլաթնալ 198-5/4 իտիլաթնալ	
Ֆրանտալ	25

գին մէջ տարածելու համար: Կը գտնուէր այն անձը որ ի Թարապիս և կամ այլուր հանդէսներ տօնելու փոյթ կը տանէ: Անհրաժեշտ են այդպիսի հանդէսներ յաճախ ունենալ: Բայց չեն կրնար զայն մեծ մարդն անուանել, ո՛չ ալ իւր բրածը սրտամոլութեան համար զարագ լուր մը: Ո՛չ ալ կը համաձայնիմ այն կարգացումը ճառերը եւրոպական լրագրաց մէջ սպառնալիքներ, զի հասկացողք պիտի հետեւնան թէ Հայերը կամ մասնաւորապէս Պոլսեցիք լուր ուղարկելու կը սիրեն: Իսկ այդպիսի հանդիսի մը ներկայ գլխաւոր ժողովրդին ըսելով է՝ «ազգասիրական պարտք մը կատարած է», յիմարութիւն կը սեպեն, զի ինչ ըլլաւ ազգասէր կոչուելու համար, կարելի է զայն և եթէ կոչել ազգասէր որ պատճառ կ'ըլլայ հանդիսի մը, իսկ ժողովուրդը իւր հաճոյից համար, վրասմէ՛ք վայրենիները վայրենի, վեհ ըզգայութիւնը ունենալու, ճաշակող անհոգիները համար թող հազար անգամ ալ չնորհախաղ լինի և զինքն երջանիկ համարի՝ որ իւր կեանքին մէջ վսեմ օրեր կ'ունենայ այդ առիթներով: Իսկ եթէ չ'ըզար այդ զեղարուհետին վեհութիւնը և կոյր փոքրայն կ'երթայ միայն յազդատելութենէ շարժեալ, սորովել ժողովուրդ մ'է ուրեք, և եթէ կան այնպիսիք ալ որք չ'են հաւանքը կամ կը ծայրեն կամ եթէ հարկ է յորդոր կարգաւ այդպիսեաց, ևս կը կարծեմ թէ մահացու մեղք է ամենց հետ գործ ունենալ, վասն որոյ պէտք է Աւետարանի աշակերտ լինելին չ'մոռնալ և և չ'արկանել զմարդ արխան: . . .

Այժմ գտնում իմ նիւթին և փառնամ որչափ կարելի է այն անձանցի հանդէսներուն վրայ մի քանի համառօտ անդեկութիւններ տամ: Չեր ընթերցողաց:

Յուլիս 11 շաբաթ ճաշէն յետոյ ըսկրան զանազան գաւառաց երգող-ընկերութիւնք Յիւրիս մոտաւ, ժամը հինգին բարձր ալ հաւաքուած էին և քաղաքի մեծ փողոցումը երգօք և նուագարանօք պոյս մ'ընելէն յետոյ այդ օրը զրեթի վերջացաւ հանդէսը, սակայն երեւոյցներէ՛ք առաւել ըսեմ 2 ժողով հոգու մեկտեղ երգելը, զի ժողովուրդն ալ մեկտեղ կ'երգէ, թէ ինչ փառատոր բան մը կրնայ լինել:

Կերակրի, երկու շաբթի և երեքշաբթի ճաշէն առաջ զօնաբերի վարձերը կը լինեն, ճաշէն յետոյ նոյն վարձերուն ներկայացումը, զօնաբերի մուտքն էր 8 էն մինչև 2 փունք: Այս բոլորը կը արուին Թօնհայլէ կոչուած հայու կողմ շինութեան մէջ, յոր կան բազմաթիւ խիստ բնորոշ սրահներ և մեծ տաղարար մը, ամեն անդամներուն ալ արդէն մուտքի ստանալները խիստ կոմուդէն կը հաւանեն, շատեր զերեւելան զայն հանդէսներն վայելելէն: Կէս օրին կամ մասնաւոր կրթութեամբ կրտսեր, ճաշ զինով ուր զանազան ճառեր կը կարգացուին և որոյ մուտքը բոլոր 3 փունք էր: Երեւոյցները նմանապէս նրաժշտութիւն, հրաշխարարութիւնք, Պէտկալեան ըստաւորութիւնք, որչափ մուտքն էր երկու փունք, և ուր միանգամայն զբոսնաւորութեան ունեցող և սրահ մը զիս վստիտի արանց վրայ կը կարծէի, որ ուղիղ անական պերճաւոր և չքքեղ հանդէսներն ու եղական հրաշխարարութիւնները թէպէտ կը գերազանցեն զուրիցեանք՝ բայց և այնպէս

ամեն հասկացող մարդ անշուշտ նախապաշտել պիտի համարէր լինել ի Յիւրիս զգոն, պարկեշտ, կիրթ և սքին ու ականջին վայելած հաճոյից հետ արտին ու ոգւոյն համար ալ վեհ ու վսեմ նիւթեր փառաւոր ժողովուրդեան մը հետ, քան թէ լինել ի Պօլիս կոչու ամբողջ և անտաշ խառամեւթին խառնուել՝ որ միայն նիւթը կը պաշտէ իսկ սիրտը միշտ թափուր է:

Յիւրիսում կտարաբաժնեղ համարութեամբ ընդհանուր զուրիցեան հանդէսին մէջ կար նախ Թօնհայլէի երեւելի երգչհոնք, 40 լուծակ, 20 չէօ, թմբուկ, փող, սրինգ ընդ ամենը 103 կտոր զանազան երաժշտական գործիքներ, 616 երգիչք և երգչուհիք խմբերով մէջ, ի բաց առեալ այն սօթ երգողները, թէնօրները, պատերը ևն ևն: Իբր սօթ երգող երեւելի էին: Ա. Տիկին Միւնա փէշքաւայթներ՝ 1 էրջիկայի: Բ. Խառ (տիկին)՝ Վէպէր: Յիւրիսիցի: Գ. օրիւրգ Ամալի Բլիկի Պերլիցի: Գ. պարուն Հանրի Ֆօլլ երգիչք Միւնիսէնի արքայախոն զ ուսանելի տիկնոջ տաւրոնին: Ե. Պարուն Քարլ Հիլլ Եվլիքիցի: Իսկ մասնաւորապէս չաթակ աւժող (քէմէնէ չաթող) էր փրօֆէսէօ Ռ. Վիլհէլմ Վիսպարտէնցի՝ որոյ համար կ'ըսուի թէ ներկայիս էն առաջին չաթակահարն է: Առաջին գօնելթիւմ տաւին: Ա. Յովհաննէս յայտնութեան վրայ երգ մի՛ նուագեալ Բ. Պարունէ: Բ. Կէօթէի Յաւաթ կոչուած անմահ քերթութեան երրորդ մասը նուագեալ ի Ծումանէ: Գ. Շիլլերի «յաղագս ուրախութեան» մէկ գործը՝ նուագեալ Լ. Պէթօնի: Երկրորդ գօնելթիւմ էր՝ Յեսս, օրաթ օրիւմ՝ նուագեալ ի Կ. Յ. Հէնտէլէ, որն որ երեք թատերական արարուածներէ կը բաղկանար: Երրորդ և վերջին գօնելթիւմ կը բաղկանար ինը զանազան կտոր երաժշտութիւններէ, գործք: Մէնտէլսօնի, Մօցարթի, Հէկարի, Պրամի, Վալենթի (Լօհէնցի տնուն մեծ և սքանչելի զուսանելիութեան կտորներէն և Ուվերթիլը), Հիլլերի, Ծումանի և Բօսիմի: Այս վերջին օրը կտային նաեւ մասնաւոր խորհրդ և թուական և վերջիկեալ հինգ երգչուհիք և երգիչք կարծես միշտ կը չաթակէին, զի ժողովուրդը ծախահարութեամբ համար կարծես երկաթէ ձեւերը չ'ենեղ տուած էր: Ժամանակաւոր էին այդ երգերն ու նուագները՝ բայց ժողովուրդը կը ջնջէր որ՝ յաւիտեանական լինելուն կը վստիտը, և արդարեւ չէր կորելի հաւատալ որ այն աշխարհին մէջ կ'ապրինք, ո՛չ, առաւածարաններու քարոզած արքայութիւնը Թօնհայլէ փոխադրուած էր, և կը զիտէի որ թէ երգերու և թէ նուագիչութեան ամեն ժողովուրդը կարծես չունի առեւտրեանդամ կ'ըզգուանար, վստիտութիւնը որ չ'ըլլայ թէ աղմուկ հանէ:

Երեքշաբթի երեկոյ հանդէսը վերջացաւ պարահանդէսով մը: Ուրպէսզի այն հանդիսին որչափ նշանաւոր լինելը ըստ խնայուի, փութամ սա միայն առեւցիկն որ հանդիսի կարգադրութեանց հսկելու միայն ինը մասնաժողովներ կազմուած էին 16-12 տարեան հոգիք բաղկացեալ, այսինքն Ա. մասնաժողովը՝ ընդհանուր կարգադրութեան: Բ. երաժշտութեան, Գ. շինութեանց և զարդարանաց, Դ. դանձուց, Ե. օտար գաւառներէ եկողներն ընդունելու և անոնց բնակարաններ գտնելու, Զ. ուսեւոյց և ընթերցան, Է. Ուստիկանութեան, Ը. երեկոյեան

զբօսանքներուն, Թ. պարահանդէսի: Այս մասնաժողովներու իւրաքանչիւրը իրենց արտաքին նշաններն ունին և ինչպէս անուններէն կ'երևայ, իրենց մասնաւոր պաշտօնը:

Երգիչք և նուագողք ազատ մուտք չ'ունէին այն ամեն ներկայացմանց մէջ, յորս իրենք իբր գործող չ'էին մասնակցեր, իսկ նիւթական վարձատրութիւն 1000 լի մօտ գործող անձինքներէն հոգիւ 100 լի ունեցան: Սրէն չարաթներով առաջ պատրաստութիւնները կը տեսնուէին, իսկ այժմ լրագրիք ոմանք կը գրեն թէ ով որ այն հանդէսին վրայ ընտիր գիրք մը գրէ մեծ վարձ և միջանակ պիտի ստանայ: Մեկին կայ, հանդէսին փրօկրամը 148 երեսէ բաղկացեալ գիրք մ'էր, 1 փրօկրամը արժէքով, և առանց այդ վրօկրամը ձեռքն ունենալու երթալ կարծես ամօթ կ'երևէր ժողովուրդին, որոյ մէջ ամեն բան մասնաւոր նշանաւորութեամբ էր, տեղը, զինը, ժամանակը, արուելքը ներկայացումը, երգը, երգիչը (մեծ երգիչներուն և երգչուհեաց համառօտ կենսագրութիւնք): Նուագարանները ևն. ևն. այնպէս որ հանդէսներու տեսնութեամբ էլ յէնճէ լեպէպէ, ապը հայաթ», ևն. պօստաւ անկարգ ձայներ բնու. չէր լուէր, և սակայն տառնց ամենքն ալ կոյին, սուսա և սոսն, և ժողովուրդը չ'էր զրկուեր ատենցէ: Վերջապէս վերջին գիշերը պարահանդէսին զիտուց 16000 հոգի գտնուած է լըմէին, զիտուցի մուտքը 2 փունք է, իսկ պարի մասնակցողը 300 երկուստարգէ և ըստ ենկանայք երկուստարգէներէն շատ գտնուած են և այս պատճառաւ շատերը պար ելէ զրկուած է. պարի մուտքը 10 փունք էր: և սկսաւ երեկոյեան ժամը ութին ու տեսց մինչև ըյս, անշուշտ կ'արժէ նաեւ տեսնել այդպիսի հանդէս մը ուր ամենափառատոր սրբութիւն մէջ, ամենաքնքիւր երաժշտութեամբ 500 զոյգք մէկ տեղ կը պարեն, այսինքն զիտուց որ ամբողջ գիշերը քրտինքներու մէջ թաղուած մանչ ու տղիկներ կը ցատկեն, կը վազեն, կը խօսին, կը խնդան և կ'ըրօսնան, անշուշտ շատ քնքաւ օրիւրդներ իրենց նոր նոր և ձեռնի պէս ճերմակ չըջող գետնուն անդուշտութեամբ պատուաւորուն վրայ կը արտմին, բայց հոգ չէ. զիտուց ալ կը ձանձրանան և կը քաշուին իսկ, պարողք, ինչպէս ըսի մինչ ի ըյս մնացիք ևն և կ'ըր: Խիստ ըստ տեսնութիւն մ'ալ օտ է որ այս տեսակ հանդէսները զրեթի միշտ արձակուրդներուն կը պատահին: Իսկ արձակուրդները բոլոր գլորցիները մի և նոյն ժամանակ կ'ապրեն և ամիս մը կը տեսնեն բայց ի համարադրանքն արձակուրդներէն՝ որոնք ամառը սա նուագն երկու ու կէս կը տեսնեն:

Բայց Զուրիցեան հանդէսը ամեն չ'ըլլաւ, ազգային հանդէսները իւր սրահներն են, վատքն ու պարճանքը: Ասկէց զրեթի երկու ամիս առաջ գաշխարութիւնն վերաքննեալ տահմանադրութեան ընդունեց ընդհանուր քառասորութեամբ, յաղթանակ կանգնեց միւրեւանդ կղերին և յիմարութեան զէմ, յառաջադ իմութեան մէջ մեծ կողք քոյլ մ'առաւ, բոլորովին կորցեց կղերի ճիւղներն զատարարութեան պաշտօնը, արտաքինը զըզլայիներէն ճիւղութեան իմը, «լրագրիչ գիրք գրեցին որ նոյն միջոցին գաթօլիկ տէրերը մը խառն ճաթ երէ, ինքզինքն տղաներէ» ևն, նոր «զբոսողը»

լուր մը՝ կազմեց իւր պատմութեան մէջ և երկու օր հանդէս տօնեց՝ բոլոր Զուրիցեանցի գաւառներուն: Մի քանի շաբաթ ետքը ընդհանուր ժողովութիւն հանդէս տօնեց: Յուլիս 11-14 երաժշտական հանդէս տօնեց ի Յիւրիս: Իսկ յառաջիկայ շաբթուն ամբողջ 8 օր պիտի տօնէ ի Ունիթ կայլէն, երկու ժամ Յիւրիսէն հեռու, ընդհանուր զինաճգութեան հանդէսը: Կ'ըսեն թէ այն հանդէսը Յոբէլեան մ'է որ յիսուն տարեի ի վեր առաջին անգամն է որ խիստ չափ պիտի կատարուի ուր կը գիմեն հազարաւորներ հրացան ձգելու և միջանակ ըստանալու: Ասկէց 50 տարի առաջ այն հանդէսը Յիւրիս կատարուած է և նոյն ժամանակին մասնակցող երկուստարգէներէն, որ այժմ ձեր են և շատերը մեռած, կենդանիները հրաւիրուած են այդ հանդիսին: 53 ին մօտ գիւղացի մը ճանցայ առոյգ, զընուարթ, հարուստ և նշանաւոր նետող որ կ'ըսէր, «Արդէն տակի բաժակ մը պատրաստ է ինձ 1000 մէթր հեռաւորութեամբ նպատակի մը յաղորդարար 55 անգամ պիտի զարնեմ, բայց քանի մը բաժակներ խելու միտք ունիմ»:

Ահա, մեծարդոյ բարեկամ, աղղը որոյ թիւը հայոցս կէսին չափ է, բայց վեր խիստ վեր է մեղմէ, գործող մասնակցող, քաջալիքող, խելացի հայրենասէր և երջանիկ, կը հարուածէ վատութիւնները, նեղուկ կը կանգնի յառաջադիմութեան համար աշխատողներուն, երաժշտութեան մէջ մինչև արցին հասած է, իւր ազգային ինկնուտն ամենամեծ մասը կը գաշխարէ, կ'ըրգէ, Մօցարթը, Վալենթի, Պէթօնի, Լյուօքը և ուրիշներ բոլոր ժամանակ իրեն, և սակայն իրական գարաղ լուր մը կազմեալ համար կուղէ գեռ և օ, ֆին հասնել, գեռ գեղերը մշակներ կան, մշակներու ազգայնէր կան որք չ'ըլտեն գաշխար կը և երգել, և այժմ ունի ամենց դարձուցած է:

Ուստի օրինակ տանելով ասոնցմէ, եւրօպայիներէն, Հելլենիստայիներէն, պէտք է ջանալ և մեր ազգին մէջ տարածելու ինչ որ վսեմէ, գաթիլ, քաջալիքող այն անձը և անձինք որք զանի ի Պօլիս օրինակ կըլլան զպրոցաց մէջ երաժշտութեան զարգացմանը: Զ'համարներուն տալու զուստնաւորութիւն, հաւնող և սիրողները ազգասէր չ'անուանել, և քանի որ գեռ հայիւ իսկ և հասածներ, ուրեմն գարաղ լուր կազմեցինք ըսելով, կը խաբուիմք:

Եւ սակայն երգն ու ժիմնութիւնը բոլոր ազգային գլորցիներու մէջ պէտք է տարադրական ընել, բայց «տիրացու» մը երգել չ'ըլտէ, «ճամպաղ» մը գլորցականաց ժիմնութիւնը չէ կարող ունենել, գոչա համար պէտք է տեսնել ամիւր և ամեն շաբաթ անհետաւորութեան հաւատք չ'ընծայել:

Եթէ Զուրիցեանցի մը ըսեր որ՝ մեր գլորցիներուն ազգային պատմութիւնը տիրացիներու յանձնուած է և թէ օտար լըլու մը ազգային պատմութեան տեսլի աշխատող են հայ ազգը և ազգայնէր, անշուշտ պիտի բռնէ թէ «Հայերն յիմար» են: Ուրեմն երգի և ժիմնութիւնը հետ պիտի միանայ Ազգպատմութիւնը:

Պ. ԳԻՆՓԵՍԵ

ՍԱՀԻՊ ԴԱԶԵԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Գլորիոսա Ռեճէֆիկ բողոքներու
նուագ 41 իրի խմբերու